

STUDENTŲ VARDAI ŠIAULIŲ UNIVERSITETE

Renata Lukošienė

Šiaulių universitetas

Įvadas

Lietuvių asmenvardžiai renkami ir nagrinėjami jau daug metų. Pirmasis reikšmingas antroponimikos darbas yra 1911 metais pasirodžiusi K. Būgos studija „Apie lietuvių asmens vardus“, kurioje pirmą kartą mūsų kalbotyros istorijoje išnagrinėta senųjų dvikamienių asmenvardžių struktūra ir pagrįstas asmenų vardų su galūnėmis *-as*, *-a* tikrumas. „Šiuo darbu K. Būga padėjo tvirtus mokslinius pamatus tolesniam lietuvių ir apskritai visų baltų asmenvardžių tyrinėjimui“ (Vanagas, 1982, p. 8).

Lietuvių asmenvardžiai yra gana intensyviai tyrinėjami iki šiol. Iš naujesnių reikšmingų darbų galima būtų paminėti K. Kuzavinio ir B. Savukyno etimologinį „Lietuvių vardų kilmės žodyną“, Z. Zinkevičiaus monografiją „Lietuvių asmenvardžiai“, A. Vanago „Mūsų vardai ir pavardės“. Gana daug rašyta apie lietuvių senuosius dvikamienius asmenvardžius. Šioje srityje labai vertingas A. Leskyno, A. Salio, P. Skardžiaus, A. Vanago, V. Maciejauskienės indėlis. V. Maciejauskienė surinko ir dažniausius vienkamienius lietuviškos kilmės vardus, vartotus XVI amžiuje. Esama tyrimų, kuriuose analizuojami konkrečių regionų asmenvardžiai. Pavyzdžiui, M. Ramonienė ištyrė 1795 metų Žemaičių vyskupystės krikšto registracijos knygos antroponimiją (Ragauskaitė, 2006). Kriaunų parapijos XVII–XVIII amžiaus bažnytinių knygų asmenvardžių analizei skirta išsami V. Maciejauskienės studija. Savo darbe mokslininkė daugiau dėmesio skiria antrųjų dvinario įvardijimo asmenvardžių darybai ir kilmei (Maciejauskienė, 1993, p. 34–99). Lietuvių studentų pavardės nagrinėjamos P. Joniko straipsnyje „Lietuvos studentų pavardės XV–XVIII a. Europos universitetuose“ (Jonikas, 1973, p. 201–216). Dabartinės visuomenės vardus tyrinėja D. Sinkevičiūtė. Straipsniuose profesorė išsamiai nagrinėja dažniausius Lietuvos žmonių vardus, dažniausių vardų populiarumo dešimtmečius ir populiariausių vaikų vardų davimo tendencijas (Sinkevičiūtė, 2011, 2012, 2014).

Taigi nors apie Lietuvos gyventojų vardus yra nemažai rašyta, tačiau Šiaulių universiteto studentų vardai mažai tyrinėti (Lukošienė, 2015, p. 214–221). Šio straipsnio *tikslas* – ištirti Šiaulių universiteto studentų vardus sociolingvistiniu aspektu, atlikti kalbinę ir statistinę vardų analizę. Tuo tikslu iškeliami tokie *uždaviniai*: a) sudaryti vardų populiarumo skalę, nu-

statyti, kokie vardai yra populiariausi, o kurie vartojami rečiau, b) aptarti vardų kilmę ir semantinę motyvaciją, c) atlikti studentų apklausą, siekiant išsiaiškinti, ar studentai taisyklingai kirčiuoja įvairius populiarius ir retesnius vardus.

Dauguma Šiaulių universiteto studentų yra iš Šiaulių regiono, kiti yra atvykę iš tolesnių miestų: Klaipėdos, Kauno, Vilniaus ir kt. Todėl šiuo tyrimu siekiama nustatyti, kaip atsispindi tautos kultūra vienos institucijos antroponiminėje sistemoje.

Pasirinktas laikotarpis nuo 2000 metų iki 2015 metų. Tyrime dalyvavo 7 166 nuolatiniai ir išstętiniai studijų studentai, iš kurių 5 776 yra merginos, 1 390 – vaikinai.

Buvo pasirinkti du Šiaulių universiteto fakultetai – Edukologijos fakultetas, kuriame respondentai studijavo edukologiją, kūno kultūrą, pradinio ugdymo pedagogiką ir ikimokyklinį ugdymą, ikimokyklinio ugdymo pedagogiką ir priešmokyklinį ugdymą, etiką, tikyba, dailę, muziką, ir Socialinės gerovės ir negalės studijų fakultetas, kuriame respondentai studijavo specialųjį ugdymą, logopediją, judesio korekciją, socialinę pedagogiką, sveikatos edukologiją, socialinį darbą ir socialinę reabilitaciją, kineziterapiją. Pasirinkus skirtingus fakultetus buvo tikimasi rasti esminių skirtumų studentų vardų populiarumo skalėje, tačiau atlikus analizę paaiškėjo, jog esminių skirtumų nėra, todėl daroma prielaida, kad pasirinktų fakultetų studentų vardų analizė gali atspindėti visos institucijos studentų vardų vartosenos ypatumus.

K. Kuzavinis ir B. Savukynas (2007, p. 5) teigia: „Vardų turime daug, apie 4000; jų esame turtingesni už visas kaimynines tautas.“ Per analizuojamą laikotarpį užfiksuoti 735 skirtingi vardai, iš kurių 491 yra moterų vardas, 244 – vyrų vardai.

Tiriant vardų kilmę ir reikšmę remtasi K. Kuzavinio ir B. Savukyno parengtu „Lietuvių vardų kilmės žodynu“ (2007), Z. Zinkevičiaus monografija „Lietuvių asmenvardžiai“ (2008) ir svetainėmis „vardai.vlkk.lt“ ir „www.namespedia.com“.

Straipsnyje taikomi aprašomasis, gretinamasis ir skaičiavimo *metodai*.

Moterų vardai

Kadangi ištyrus studentų vardus pasirinktuose fakultetuose paaiškėjo, jog esminių skirtumų jų po-

puliarumo skalėje nėra, todėl toliau pateikiami vardai pagal populiarumą yra subendrinti.

Nustatyta, kad pats populiariausias moters vardas yra sulotynintas graikiškos kilmės vardas *Kristina* (180 studentų). Antras pagal dažnumą yra lietuviškas vardas *Lina* (177 studentės). Žemiau pateikiama lentelė, kurioje pavaizduotas populiariausių moterų vardų dvidešimtukas abiejuose fakultetuose. Skaičius, parašytas šalia vardo, nurodo, kiek studentų turi tam tikrą vardą.

1 lentelė. *Populiariausi moterų vardai*

1. Kristina – 180	11. Jūratė – 94
2. Lina – 177	12. Eglė – 93, Viktorija – 93
3. Jurgita – 154	13. Vilma – 91
4. Inga – 131, Rasa – 131	14. Renata – 85
5. Vaida – 128	15. Dovilė – 84
6. Daiva – 115	16. Edita – 83
7. Laura – 112	17. Jolanta – 82
8. Asta – 108	18. Rūta – 81
9. Aušra – 107	19. Sandra – 79
10. Rita – 98	20. Indrė – 78

Iš lentelės įrašų matyti, kad populiariausių vardų dalyje vyrauja lietuviškos kilmės vardai: *Lina*, *Rasa*, *Vaida*, *Daiva*, *Aušra*, *Jūratė*, *Eglė*, *Vilma*, *Dovilė*, *Rūta* ir *Indrė*.

Ištyrus moterų vardus kiekvienais metais per pasirinktą laikotarpį, nustatyta, kad nuo 2000 metų iki 2004 metų dominuojantys vardai yra *Lina* ir *Jurgita*, o nuo 2005 metų pirmąsias vietas dažniausiai užima vardai *Viktorija*, *Kristina*, *Eglė* ir *Monika*.

Tyrimo metu gautus duomenis įdomu palyginti su Lietuvoje registruotais vaikų vardais nuo 1980 metų iki 1997 metų, kada gimė dauguma analizuojamo laikotarpio studentų, ir sugretinti su šiuo metu Lietuvoje populiariais naujagimių vardais. Statistiniai duomenys apskaičiuoti remiantis Valstybinės lietuvių kalbos komisijos parengto Lietuvos Respublikos piliečių vardų sąvado (sukaupto pasvėtinėje „vardai.vlk.lt“) ir Gyventojų registro tarnybos (www.gyvreg.lt) duomenimis. Tam, kad galima būtų išsamiau palyginti, pateikiamas 1980–1997 metų Lietuvoje registruotų mergaičių vardų dvidešimtukas: 1) *Kristina* (13 243 mergaitės), 2) *Viktorija* (10 174), 3) *Laura* (10 114), 4) *Lina* (9 585), 5) *Agnė* (9 521), 6) *Jurgita* (9 120), 7) *Eglė* (8 819), 8) *Inga* (8 204), 9) *Ieva* (7 985), 10) *Gintarė* (7 709), 11) *Sandra* (7 630), 12) *Dovilė* (7 439), 13) *Simona* (6 707), 14) *Indrė* (6 527), 15) *Monika* (6 282), 16) *Rasa* (6 201), 17) *Vaida* (6 161), 18) *Justina* (6 033), 19) *Rūta* (5 869), 20) *Renata* (5 362). Kaip matyti, tiek tarp Šiaulių universiteto studentų, tiek tarp Lietuvoje registruotų mergaičių pirmąją vietą užima *Kristina*. Kitų vardų pozicijos vardų populiarumo skalėje skiriasi. Lietuvoje labai

dažni vardai *Agnė*, *Ieva*, *Gintarė*, *Simona*, *Monika* ir *Justina* nepatenka į studentų populiariausių vardų dvidešimtuką, o vardai *Asta*, *Aušra*, *Rita*, *Jūratė*, *Vilma*, *Edita* ir *Jolanta* yra žymiai dažnesni tarp universiteto studentų. Sugretinus populiariausius studentų vardus (žr. 1 lentelę) su 2015 metais Lietuvoje registruotais vardais pastebėta, kad išliko populiarius vienintelis *Viktorijos* vardas. Šis vardas 2015 metais suteiktas 138 mergaitėms ir užima 29 vietą. *Egle* buvo pavadintos 64 mergaitės (67 vieta), *Laura* ir *Rūta* – po 47, *Indre* – 19, *Kristina* ir *Dovile* – po 16, *Lina*, *Rasa* ir *Sandra* – po 12, *Aušra* – 9, *Rita* – 6, *Edita* – 5, *Jūrate* – 4, *Jurgita*, *Vaida*, *Daiva*, *Asta* ir *Jolanta* – po 2, *Inga*, *Vilma* ir *Renata* – tik po 1 mergaitę.

Iš populiariausių moterų vardų lentelės matyti, kad dažnesni yra trumpi dviskiemeniai vardai (14 vardų), nors, vertinant visus studentų vardus, nustatyta, kad žymiai daugiau yra triskiemenių vardų – 289, dviskiemenių – 135, keturskiemenių – 65; buvo rasti netgi du penkiaskiemeniai vardai (*Eleonora* ir *Jekaterina*).

Pastebėta, kad Šiaulių universiteto studentų vardyne yra daug pavienių vardų, kurie reti ir visoje Lietuvoje, pavyzdžiui, *Almeda*, *Alva*, *Alvija*, *Alesia*, *Dora*, *Esta*, *Estera*, *Germantė*, *Ichtijandra*, *Imanta*, *Indra*, *Jolika*, *Jotvilė*, *Jurgina*, *Kunigunda*, *Lymantė*, *Nėlita*, *Nijulija*, *Nonita*, *Ornanda*, *Ostana*, *Rasina*, *Saidra*, *Sanida*, *Sanjana*, *Vykintė*, *Zalina*, *Žavinta* ir kt.

Į vardų populiarumo skalės apačią patenka ir dvinariai vardai. Tokius vardus turi 11 Šiaulių universiteto studentų: *Asta Rolanda*, *Gabrielė Karolina*, *Dainora Marija*, *Jūratė Rasa*, *Alvyda Roma*, *Dimicelė Genovaitė*, *Asta Žibutė*, *Monika Jurgita*, *Andželika Teresa*, *Danguolė Bronislava* ir *Genovaitė Miglė*. Dvivaržiais lietuviai tapo po krikščionybės įvedimo: šalia senojo tautinio vardo gavo dar ir krikščioniškąjį. Oficialiuose dokumentuose krikščioniškas vardas buvo rašomas pirma (Zinkevičius, 2007, p. 11; 2008, p. 32, 344). Tačiau ši tradicija įvardyti vaiką dviem vardais (krikščionišku ir senoviniu) nėra išlikusi. Pastebimi tik reti atvejai. Tai parodo ir nagrinėjami studentų asmenvardžiai: *Asta Žibutė*, *Genovaitė Miglė*. Tautinis vardas rašomas pirma svetimjo: *Dainora Marija*, *Alvyda Roma*, *Danguolė Bronislava*. Aptikta ir nepaaiškinamų atvejų, kai į dvivaržius sutraukiami svetimos arba baltiškos kilmės asmenvardžiai:

1. Abu asmenvardžiai yra svetimos kilmės: *Asta Rolanda*, *Gabrielė Karolina*, *Monika Jurgita*, *Andželika Teresa* ir *Dimicelė Genovaitė*. Pažymėtina, kad vardas *Dimicelė* nebuvo aprašytas nė viename lietuvių asmenvardžių žodyne, todėl spėjama, kad tai gali būti lotyniško vardo *Domicelė* variantas.
2. Abu asmenvardžiai yra baltiškos kilmės: *Jūratė Rasa*.

Vyrų vardai

Tyrimas atskleidė, kad dominuojantis vaikinų vardas yra hebrajiškos kilmės *Tomas* (72 studentai). Antroje vietoje – lietuviškas vardas *Mindaugas* (54 studentai). Vyrų vardų dvidešimtukas pavaizduotas 2 lentelėje.

2 lentelė. **Populiariausi vyrų vardai**

1. Tomas – 72	11. Justinas – 25
2. Mindaugas – 54	12. Aurimas – 24
3. Andrius – 41	13. Robertas – 23
4. Gediminas – 34	14. Saulius – 22
5. Donatas – 32	15. Tadas – 21
6. Mantas – 31	16. Artūras – 20
7. Marius – 29	17. Vytautas – 19
8. Martynas – 28	18. Karolis – 18
9. Darius – 27	19. Paulius – 17
10. Nerijus – 26	20. Arūnas – 16

Išanalizavus vardų etimologiją pastebėta, kad šiek tiek daugiau yra svetimos kilmės asmenvardžių: hebrajiškos (*Tomas, Tadas*), graikiškos (*Andrius, Nerijus*), lotyniškos (*Donatas, Martynas, Justinas, Paulius*), germaniškos (*Robertas, Karolis*), keltiškos (*Artūras*), o ne lietuviškos kilmės (*Mindaugas, Gediminas, Mantas, Marius, Darius, Aurimas, Saulius, Vytautas, Arūnas*).

Ištyrus vyrų vardus nuo 2000 metų iki 2015 metų nustatyta, kad beveik kiekvienais metais populiariausias vardas yra *Tomas*. Tai patvirtina ir Valstybinės lietuvių kalbos komisijos parengto Lietuvos Respublikos piliečių vardų sąvado duomenys. 1980–1997 metais (kada gimė dauguma nagrinėjamo laikotarpio studentų) Lietuvoje registruotų berniukų vardų dvidešimtukas atrodo taip: 1) *Tomas* (17 723 berniukai), 2) *Mindaugas* (13 542), 3) *Andrius* (13 467), 4) *Mantas* (12 243), 5) *Marius* (11 417), 6) *Darius* (8 501), 7) *Paulius* (8 173), 8) *Donatas* (7 170), 9) *Artūras* (6 845), 10) *Vytautas* (6 811), 11) *Karolis* (6 749), 12) *Tadas* (6 398), 13) *Deividas* (6 061), 14) *Aurimas* (5 870), 15) *Nerijus* (5 792), 16) *Martynas* (5 648), 17) *Audrius* (4 924), 18) *Edgaras* (4 913), 19) *Gediminas* (4 911), 20) *Kęstutis* (4 762). Sugretinus šiuos vardus su populiariausiais Šiaulių universiteto studentų vardais (žr. 2 lentelę) pastebima, kad pirmosios trys pozicijos sutampa. Tačiau yra ir skirtumų: nors vardai *Deividas, Audrius, Edgaras* ir *Kęstutis* buvo dažni Lietuvoje, tačiau tarp dvidešimties populiariausių studentų vardų jų nėra. Palyginus studentų vardus su 2015 metais Lietuvoje registruotais vardais matyti, kad *Martynas, Mantas, Tomas* ir *Karolis* išliko populiariūs. 2015 metais *Martyno* vardas buvo suteiktas 170 naujagimių ir užėmė 22 vietą. *Mantu* buvo pavadinti 147 berniukai (28 vieta), *Karoliu* ir *Tomu* – po 101 (39 ir 40 vieta). Kiti vardai, nors vis dar suteikiami vaikams, tačiau yra žymiai retesni.

Iš populiariausių vyrų vardų lentelės matyti, kad šiek tiek dažnesni yra triskiemeniai vardai (11 vardų). Vertinant visus studentų vardus pastebėta, kad ir moterų, ir vyrų žymiai daugiau yra triskiemenių vardų – 134, trumpų dviskiemenių – 72, keturskiemenių – 35, penkiaskiemenių – 2 (*Anatolijus* ir *Emanuelis*) ir vienas trumpas vienskiemenis nelietuviškas vardas (*Klym*).

Šiaulių universiteto studentai turi daug Lietuvoje itin retų vardų: *Adolfas, Aidimantas, Aleksejus, Almantas, Armantas, Artūr, Dinas, Dobilas, Eduard, Evantas, Grigor, Ilaras, Irinijus, Jolitas, Mantgirdas, Mertas, Michael, Michailo, Nikodemus, Nikolaz, Rasius, Sandrius, Taurijus, Vilandas, Žygilijus, Žileli* ir kt. Rastas vienas dvinaris vardas *Edvardas Vytautas*, sudarytas pagal seną tradiciją iš krikščioniško ir tautinio vardo.

Asmenvardžių kilmė

Pasak K. Kuzavinio ir B. Savukyno (2007, p. 14), dabartinių lietuvių vardų yra keletas skirtingos kilmės ir nevienodo senumo sluoksnių. Tai yra senieji lietuviški (ir kitų baltų tautų) vardai, kalendoriniai krikštavardžiai, naujieji lietuviški vardai ir naujieji skolintiniai vardai. Visi minėti sluoksniai atsispindi ir Šiaulių universiteto studentų vardyne.

Senųjų lietuviškų (baltų) vardų galima rasti tiek studentų populiariausių vardų skalės viršūnėje (žr. 1 ir 2 lenteles), tiek jos apačioje, tarp pavienių vardų (pavyzdžiui, *Almantas, Aušvydas, Dangiras, Gedas, Manvydas, Vygintas, Daumantė, Eivina, Gedvilė, Jotvilė, Vilmantė*). Daugiausia buvo rasta dvikamienių dūrinių (pavyzdžiui, *Mindaugas, Gediminas, Vytautas, Aurimas, Arvydas, Arvydė, Dangiras, Dangira, Daumantas, Daumantė, Gedvilė*).

Z. Zinkevičius teigia: „Tautinis vardynas yra pats seniausias lietuvių antroponimikos klodas. Ir pats gausiausias. Apytikriai paskaičiavimu, sudaro per trečdalią viso dabar vartojamo lietuvių vardino“ (Zinkevičius, 2008, p. 69).

Iš kalendorinių krikštavardžių daugiausia yra hebrajiškos, graikiškos, lotyniškos ir germaniškos kilmės vardų, palyginti su slaviškos ir kitų kalbų kilmės vardais: keltų (*Artūras, Alanas, Aivaras, Brigita, Donalda, Evelina*), anglų (*Elma, Reda*), arabų (*Alina*), prancūzų (*Aneta, Iveta*), ispanų (*Elvyra, Rosita*), italų (*Karina, Loreta*), švedų (*Ingrida*), persų (*Estera, Darilya*), lybių (lyvių) (*Imanta*) ir kt.

Lyginant su senaisiais lietuviškais vardais ir kalendoriniais krikštavardžiais, naujųjų lietuviškų vardų buvo rasta žymiai mažiau. Gausėnis sluoksnis yra naujų vardų, padarytų iš bendrinių žodžių: *Aida, Aidas, Ainė, Audra, Audrė, Audrius, Audronė, Jūratė, Giedrius, Giedrė, Gintaras, Gintarė, Guoda, Jurgina, Laisvūnė, Meilė, Miglė, Orinta, Ramunė, Rugilė, Ry-*

tis, Rūtenis, Skaidrė, Skaistė, Svajonė, Ugnė, Valdonė, Žavinta, Žydrė, Žydronė, Žydrūnas, Žydrūnė, Žilvinas ir kt.

Naujųjų skolintinių vardų aptikta gana nemažai: *Edgardas, Edvinas, Ilaras, Neilas, Sandrius, Vilandas, Almeda, Bela, Dinara, Džaneta, Evita, Ilona, Mileta, Milita, Mireta, Nonita, Rosana, Sanjana, Salvinija, Žana* ir kt.

Užfiksuota ir nežinomos kilmės vardų: *Almida, Edilaida, Gitela, Jolika, Klym, Ornanda, Ostana, Rasana, Saidana, Saidra, Sanida* ir *Žileli*.

Galima išskirti tokius būdingiausius svetimosis (nelietuviškos) kilmės Šiaulių universiteto studentų asmenvardžių bruožus:

1. Priesaga *-eta*: *Agneta, Aneta, Bernadeta, Džaneta, Dženeta, Džiuljeta, Henrieta, Ineta, Iveta, Izoleta, Janeta, Joneta, Liveta, Loreta, Mireta, Odeta, Vijoleta, Violeta, Žaneta*. Tai yra prancūziškos ir itališkos kilmės priesaginiai vediniai su deminutyvinėmis priesagomis *-ette, -etta*.
2. Priesagos *-ita, -itas* (ital. *-itta*, isp. *-ita*) vediniai: *Agnita, Inita, Jolita, Jolitas, Jovita, Julita, Jurgita, Livita, Lolita, Nonita, Rosita, Sigita, Sigitas*.
3. Priesagų *-ina, -inas, -yna, -ynas* (lot. *-inus*) vediniai: *Angelina, Antanina, Augustinas, Florentina, Justina, Justinas, Karolina, Lauryna, Laurynas, Paulina, Valentina, Valentinas, Vestina, Violina*.
4. Įprastų lietuviškų galūnių nebuvimas: *Aleksandr, Anatolij, Andrej, Artiom, Artūr, Eduard, Grigor, Igor, Klym, Michael, Michailo, Nikolaz, Pavel, Žileli*.
5. Dvigubos raidės: *Alla, Ellada*.

Vardų motyvaciniai požymiai

Profesorius A. Gudavičius teigia: „Tikrinis vardas, bent jau per nominaciją, būna motyvuotas, vėliau tas motyvas gali išblukti ir nebebūti suvokiamas, taip ir yra atsitikę su daugybe žmonių, upių, kalnų, miestų, šalių pavadinimų. Tačiau labai dažnai tikrinio vardo vidinė forma yra visai aiški ir rodo, kodėl tas daiktas buvo taip pavadintas, t. y. nurodo tam tikrą paties daikto požymį. Tikrinio vardo motyvacinis požymis yra svarbus dalykas aiškinantis tautos pasaulio sampratą“ (2000, p. 104).

Daugelis Šiaulių universiteto studentų nelietuviškos kilmės vardų, kurių reikšmė iš pirmo žvilgsnio mums nėra aiški, atspindi teigiamas socialines ir kultūrinės visuomenės ypatybes:

1. Nemažai vardų susiję su Dievu, religingumu: *Aneta* (pranc. „(Dievo) malonė“), *Dominykas, Dominyka* (lot. „Viešpaties“ arba „gimęs / gimusi Viešpaties dieną“), *Donatas, Donata* (lot. „(Dievo) dovanotas / dovanota“), *Eleonora* (hebr. „Dievas mano šviesa“), *Ona* (hebr. „(Dievo) malonė“), *Simonas, Simona* (hebr. „išklauskymas;

Dievas išklauskė“), *Martynas, Martyna* (lot., iš romėnų karo dievo *Mars* vardo – Marsas), *Nerijus* (graik. Nerėjas – jūrų dievas, sen. graikų mitologinis vardas), *Kristupas* (graik. „Kristaus nešėjas“), *Kristina* (sulot. graik. „kriškčionė“), *Jonas* (hebr. „Jahvė išklauskė, t. y. Dievas maloningas“), *Teofilė* (graik. „Dievo bičiulė“), *Zenonas* (graik. „Dzeuso, priklausantis Dzeusui“), *Zinaida* (graik. „Dzeuso tvarinys; pavidalas“) ir kt.

2. Vardai, atspindintys teigiamas žmogaus savybes: *Adelė, Adelija* (germ. „kilniabūdė, kilnaus būdo“), *Agnesa, Agneta, Agnė, Agnita* (graik. „tyra, skaisiti“), *Albina, Albinas* (lot. „baltas, skaištus“), *Aleksandra, Aleksandras* (graik. „žmonių gynėjas“), *Alfreda, Alfredas* (germ. „geras patarėjas“), *Alina* (arab. „puikioji“), *Alma* (lot. „maitinanti, palaimą teikianti“), *Aloyzas* (germ. „išmintingas“), *Alvyra* (germ. „saugotoja“), *Aristida* (graik. „geriausia, kilminga“), *Augustė, Augustas, Augustinas* (lot. „išaukštintas“), *Berta* (vok. „garsė, žymi“), *Bronislava* (sen. slav. *braniti* „ginti, saugoti“ + *slava* „šlovė“), *Darija* (iran. „turtuolė, turtų valdytoja“), *Donalda* (kelt. „pasaulio galiūnė“), *Elida* (lot. *elido* „išgydyti“), *Elvyra* (isp. „aukštoji, kilnioji“), *Ernesta, Ernestas* (germ. „rimtas“), *Justina, Justinas, Justas* (lot. „teisingas“), *Karolis* (sulot. germ. „šaunus vyras“), *Evaldas* (germ. „teisė, įstatymas“ + „valdyti“), *Kazimieras* (slav. „didžiakalbis, iškalbingas“), *Honorata* (lot. „gerbiamą, garbingą“), *Ilaras* (lot. *hilaris* „linksmas“), *Modesta, Modestas* (lot. „kuklus, padorus“), *Severija* (lot. „rimta; griežta“), *Tadas* (hebr. „drąsusis, ryžtingasis“), *Valerija, Valerijus* (lot. „sveikuolis“), *Vera* (lot. „tikra, teisinga“) ir kt.
3. Vardai, atspindintys žmonėms suteikiamus gyvūnų bruožus, savybes: *Akvilija, Akvilina* (lot. „erelio, ereliška“), *Bernadeta* (pranc. „stipri, tvirta kaip lokys“), *Artūras* (kelt. „tvirtas lokys; stiprus kaip lokys“), *Leonas* (lot. „liūtas“), *Melita* (graik. „bitė“) ir kt.
4. Kiti dažni vardai yra apeliatyviniai, atsiradę iš gamtinės semantikos žodžių: *Dalija* (lot. „jurginas“), *Evelina* (kelt. „riešutas“), *Jolanta* (graik. „žibutė“), *Laura, Lauras* (lot. „laurų medis, lauro šakelė, laurų vainikas“), *Lilija* (lot. „lelija“), *Kornelija, Kornelijus* (lot. „sedula, kornelinė vyšnia“), *Palmyra* (lot. „palmė“), *Salvinija* (lot. „vandens papartis“), *Silva* (lot. „giria, miškas“), *Estera* (iran. „žvaigždė“), *Aurelija, Aurelijus* (lot. „auksinis“), *Margarita* (graik. „perlas“) ir kt.
5. Kai kurie vardai reiškia kokią nors žmogaus veiklą: *Jurgita, Jurgis* (graik. „žemdirbys“), *Ovidija, Ovidijus* (lot. „avininkas“), *Remigija, Remigijus* (lot. „irkluotojas“) ir kt.
6. Vardai, atspindintys žmogaus išvaizdą: *Melanija* (graik. „tamsi, juodbruvė“), *Paulina, Paulius* (lot. „mažas“), *Reda* (angl. „raudonplaukė“) ir kt.

Buvo rastas vienas vardas, reiškiantis žmogaus negalią: *Klaudijus* (lot. „šlubas“).

Dėmesį atkreipia tai, kad kai kurie studentų vardai turi aiškią motyvuotą semantiką: pagal charakterio, asmenybės požymius (*Skaidrė, Skaidra, Skaidruolė, Skaistė, Meilutė, Drąsutė, Gerutė, Žavinta*); vardai, susiję su tam tikrais gamtos reiškinių pavadinimais (*Aušra, Aušrinė, Rugilė, Miglė, Miglutė, Rasa, Rasuolė, Rasytė, Saulė, Ugnė, Žydronė, Rasius, Rytis, Aidas, Žydrūnas*), augalų pavadinimais (*Ramunė, Eglė, Rūta, Žibutė, Žydrė, Žydrutė, Žydrūnė, Žiedūnė, Lina, Linas, Dobilas, Rūtenis*). Galima sutikti su K. Kuzaviniu ir B. Savukynu, kad „Modernioje vartosenoje apeliatyviniai vardai nėra dažni dėl labai jau aiškios jų reikšmės; labiau paplitę tik tie, kurie yra įgiję iš mitologijos, tautosakos ar literatūros naujų konotatyvių reikšmių“ (Kuzavinis, Savukynas, 2007, p. 19).

Deminutyviniai vardai

Kai kurie vardai oficialiai vartojami mažybine forma. A. Vanagas (1982, p. 40) vadina tai mūsų vardų negerove – vardų kultūros problema. Mokslininkų grupė, vadovaujama dr. Daivos Sinkevičiūtės, 2008–2009 metais atlikusi Lietuvos piliečių vardų mokslinę analizę, sutarė, kad deminutyviniai vardai nėra netaisyklingi, jie vartotini, tačiau nepartartina registruoti vardo mažybine forma, nebent tai yra iš tradicijos įsigalėjęs būtent šia forma vardas, pavyzdžiui, *Birutė, Danutė, Kęstutis* ir kt. (Pangonytė, 2009). Kiti vardai su mažybinėmis, maloninėmis priesagomis nėra įprasti. Tokių vardų turi Šiaulių universiteto studentės (*Alytė, Aušrelė, Daivutė, Dangirutė, Drąsutė, Gailutė, Gerutė, Laimutė, Meilutė, Miglutė, Onutė, Ramutė, Rasytė, Rimutė, Romutė, Sigutė, Vaidilutė, Vaidutė, Vilmutė, Žydrutė*) ir tik vienas studentas (*Laimutis*). Pasak A. Vanago, aiškiai emociškai nuspalvintų oficialių vardų reikėtų vengti: „...> geriausia yra, kai vardas būna paprastas ir emociškai neutralus. Toks jis puikiausiai atlieka savo funkciją ir nesudaro papildomų semantinių ryšių dėl savo aiškios reikšmės“ (1982, p. 41).

Vardų kirčiavimas

Kadangi visuomenė ne visada taisyklingai kirčiuoja vardus, buvo nuspręsta patikrinti, kaip studentai kirčiuoja savo ir kitų bendramokslių vardus. Apklausoje dalyvavo 52 pirmo kurso įvairių specialybių studentai. Buvo atrinkta 20 vardų iš surinkto vardų sąrašo: *Alanas, Armandas, Artūras, Dangiras, Valentas, Simona, Alyda, Deimantė, Dominyka, Dovidė, Eimantė, Enrika, Gabija, Germantė, Gintarė, Goda, Irmantė, Jurgita, Laura* ir *Toma*. Kai kurie vardai kirčiuojami dvejopai (*Artūras, Artūras; Vālen-tas, Valeñtas; Alydà, Aļvyda; Dóvilė, Dovidė; Eñri-*

ka, Enrikà; Giñtarė, Gintārė; Láura, Laurà) ar net trejopai (*Armandas, Ařmandas, Armāndas*), likusieji kirčiuojami vienaip (*Alānas, Dāngiras, Simonà, Deĩmantė, Dominykà, Eĩmantė, Gabijà, Geřmantė, Godà, Iřmantė, Jurgità, Tomà*). Studentų buvo prašoma pažymėti kirčiuotą skiemenį. Toliau pateikiami apklausos rezultatai. Šalia vardo parašytas skaičius rodo, kiek studentų pasirinko tokį kirčiavimo variantą:

1. *Armandas* – 84 proc., *Armandas* – 16 proc.;
2. *Artūras* – 76 proc., *Artūras* – 16 proc., *Artūras* – 8 proc.;
3. *Valentas* – 90 proc., *Valentas* – 8 proc., *Valentas* – 2 proc.;
4. *Alyda* – 76 proc., *Alyda* – 14 proc., *Alyda* – 10 proc.;
5. *Dovidė* – 73 proc., *Dovidė* – 23 proc., *Dovidė* – 4 proc.;
6. *Enrika* – 64 proc., *Enrika* – 19 proc., *Enrika* – 17 proc.;
7. *Gintarė* – 65 proc., *Gintarė* – 33 proc., *Gintarė* – 2 proc.;
8. *Laura* – 94 proc., *Laura* – 6 proc.;
9. *Alanas* – 98 proc., *Alanas* – 2 proc.;
10. *Dangiras* – 46 proc., *Dangiras* – 46 proc., *Dangiras* – 8 proc.;
11. *Simona* – 54 proc., *Simona* – 25 proc., *Simona* – 21 proc.;
12. *Deimantė* – 65 proc., *Deimantė* – 25 proc., *Deimantė* – 10 proc.;
13. *Dominyka* – 79 proc., *Dominyka* – 9,5 proc., *Dominyka* – 9,5 proc., *Dominyka* – 2 proc.;
14. *Eimantė* – 63 proc., *Eimantė* – 31 proc., *Eimantė* – 6 proc.;
15. *Gabija* – 88 proc., *Gabija* – 8 proc., *Gabija* – 2 proc.;
16. *Germantė* – 69 proc., *Germantė* – 23 proc., *Germantė* – 8 proc.;
17. *Goda* – 89 proc., *Goda* – 11 proc.;
18. *Irmantė* – 78 proc., *Irmantė* – 16 proc., *Irmantė* – 6 proc.;
19. *Jurgita* – 64 proc., *Jurgita* – 24 proc., *Jurgita* – 12 proc.;
20. *Toma* – 77 proc., *Toma* – 23 proc.

Apklausoje rezultatai parodė, kad trumpų dviskiemenių vardų dažniau kirčiuojamas pirmas skiemo, o daugiaskiemenių – pirmas, antras (arba priešpaskutinis) skiemo. Visi vardai, turintys tik vieną taisyklingą kirčiavimo variantą, daugumos studentų buvo sukirčiuoti klaidingai. Nuostabą kelia tai, kad nė vienas studentas nesugebėjo sukirčiuoti visų pateiktų vardų be klaidų.

Išvados

Išanalizavus Šiaulių universiteto studentų vardus, galima daryti tokias apibendrinamąsias išvadas:

1. Labiausiai paplitęs Šiaulių universitete moters vardas yra sulotynintas graikiškos kilmės vardas *Kristina*. Antras pagal dažnumą – lietuviškas vardas *Lina*, trečias – graikiškos kilmės *Jurgita*. Dominuojantis vaikų vardas yra hebrajiškos kilmės vardas *Tomas*. Antroje vietoje – lietuviškas vardas *Mindaugas*, trečioje – graikiškas vardas *Andrius*.
2. Vertinant asmenvardžių kilmę buvo pastebėta, kad daugiausia yra senųjų lietuviškų vardų, kalendorinių krikštavardžių ir naujųjų skolintinių vardų, palyginti su naujaisiais lietuviškais vardais.
3. Tarp populiariausių moterų vardų daugiausia yra lietuviškos kilmės vardų, pavyzdžiui, *Aušra*, *Dai-va*, *Jūratė*, *Rasa*, *Vaida*, o tarp populiariausių vyrų vardų vyrauja kalendoriniai krikštavardžiai – hebrajų, graikų, lotynų, germanų ir keltų.
4. Šiaulių universiteto studentų vardyne yra daug pavienių vardų, retų ir visoje Lietuvoje, pavyzdžiui, *Almeda*, *Ichtijandra*, *Jotvilė*, *Kunigunda*, *Lymantė*, *Vykintė*, *Almantas*, *Grigor*, *Illaras*, *Jolitas*, *Mantgirdas*, *Vilandas* ir kt.
5. Populiariausių moterų vardų dalyje dažnesni yra trumpi dviskiemeniai vardai, o tarp labiausiai paplitusių vyrų vardų šiek tiek daugiau rasta ilgesnių triskiemenių vardų. Vertinant visus studentų vardus išryškėjo, kad tiek vyrų, tiek moterų vardų didžiąją dalį sudaro triskiemeniai vardai. Mažiau yra dviskiemenių vardų ir keturskiemenių, po du penkiaskiemenius vardus (*Eleonora*, *Jekaterina*, *Anatolijus*, *Emanuelis*) ir vienas nelietuviškas trumpas vienskiemenis vyro vardas (*Klym*).
6. Tyrimo metu gautus duomenis palyginus su visoje Lietuvoje registruotais vaikų vardais išryškėjo, kad nors pirmąsias vietas užima tie patys vardai, tačiau kitų vardų pozicijos vardų populiarumo skalėje skiriasi, be to, kelių studentų vardai buvo Lietuvoje dar niekur neregistruoti (*Edilaida*, *Ostana*, *Klym* ir *Nikolaz*), o tai leidžia teigti, kad Šiaulių universiteto studentų antroponimija tik iš dalies atspindi visos šalies antroponiminę sistemą.
7. Tyrimas atskleidė, kad studentų vardyne yra daug vardų, išryškinančių tauriąsias žmogaus savybes. Kai kurie lietuviški vardai turi aiškiai motyvuotą semantiką: vardai, reiškiantys charakterio, asmenybės požymius; vardai, susiję su tam tikrais gamtos reiškiniais ir augalų pavadinimais. Tačiau ne visada vardo parinkimas yra girtinas. Tai pasakytina apie deminutyvinius vardus, pavyzdžiui, *Gerutė*, *Meilutė* ir kt.
8. Atlikta studentų apklausa parodė, kad dauguma studentų nemoka taisyklingai kirčiuoti vardų.
Apibendrinant analizę galima teigti, kad Šiaulių universiteto studentų vardai atspindi socialinę ir kultūrinę visuomenės atmosferą ir išryškina dominuojančias vertybes. Tai parodė senųjų lietuviškų vardų ir kalendorinių krikštavardžių didelis populiarumas bei mažesnis apeliatyvinių ir neįprastų, vengtinų deminutyvinių vardų paplitimas.

Literatūra

1. Gudavičius A., 2000, *Etnolingvistika*. Šiauliai: IĮ K. J. Vasiliausko įmonė.
2. Jonikas P., 1973, Lietuvos studentų pavardės XV–XVIII a. Europos universitetuose. *Lituanistikos darbai*. T. 3. Brooklyn: Pranciškonų spaustuvė. P. 201–216.
3. Kuzavinis K., Savukynas B., 2007, *Lietuvių vardų kilmės žodynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
4. Lukošienė R., 2015, Students' Names of Šiauliai University: ethnolinguistic aspect. *Valoda – 2015. Valoda dažėdu kultūru kontekstā. Zinātnisko rakstu krājums XXV*. Daugavpils: Saule. P. 214–221.
5. Maciejauskienė V., 1993, Kriaunų parapijos XVII–XVIII a. asmenvardžiai. *Lietuvių kalbotyros klausimai*. XXXII. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. P. 34–99.
6. Pangonytė A., 2009, *Lietuvos piliečių vardų registras (1). Baltiškos kilmės vardai*. Prieiga per internetą: <<http://www.vlkk.lt/lit/91156/>>. [Žiūrėta 2016-08-08].
7. Ragauskaitė A., 2006, *Lietuvių asmenvardžių tyrimai*. Prieiga per internetą: <http://old.aruodai.lt/kalba/3_kalba_tyrimai.htm#Rag>. [Žiūrėta 2016-08-08].
8. Sinkevičiūtė D., 2012, *Patys dažniausi piliečių vardai (2006 m.) ir jų davimo tendencijos*. Prieiga per internetą: <<http://vardai.vlkk.lt/patys-dazniausi-pilieciu-vardai-ir-ju-davimo-tendencijos>>. [Žiūrėta 2016-08-09].
9. Sinkevičiūtė D., 2014, Populiariausi 1991–2010 m. mergaičių vardai ir jų davimo tendencijos. *Gimtoji kalba*. 7. P. 3–8.
10. Sinkevičiūtė D., 2014, 1991–2010 m. berniukų vardai ir jų davimo tendencijos. *Gimtoji kalba*. 6. P. 3–8.
11. Sinkevičiūtė D., 2011, Žvilgsnis į populiariausius pastarųjų penkerių metų vardus. Prieiga per internetą: <<http://vardai.vlkk.lt/populiariausi-pastaruju-penkeriu-metu-vaiku-vardai>>. [Žiūrėta 2016-08-09].
12. Vanagas A., 1982, *Mūsų vardai ir pavardės*. Vilnius: Mokslas.
13. Zinkevičius Z., 2008, *Lietuvių asmenvardžiai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
14. Zinkevičius Z., 2007, *Senosios Lietuvos valstybės vardynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
15. <http://vardai.vlkk.lt>
16. <http://www.gyvreg.lt>
17. <http://www.namespedia.com>

Summary

STUDENTS' NAMES IN ŠIAULIAI UNIVERSITY

R. Lukošienė

Lithuanian personal names have been investigated for many years by researchers; however, little attempt has been made to study students' names of Šiauliai University. The aim of the present article is to investigate Šiauliai University students' names in the sociolinguistic aspect, to perform linguistic and statistical analysis of names. The article seeks to reveal the diversity, distribution, origin and semantic motivation of students' names. The selected period is from the year 2000 to 2015. The study involved 7166 first-year full-time and part-time students, including 5776 female and 1390 male students. 735 different names were recorded, 491 female and 244 male names. It has been revealed that the most popular female name is the name of Greek origin *Kristina* (180 students), the second – Lithuanian name *Lina* (177 students), the third – Greek name *Jurgita* (154 students). The dominating male name is the name of Hebraic origin *Tomas* (72 students), the second – Lithuanian name *Mindaugas* (54 students), the third – Greek name *Andrius* (41 students). The analysis of the etymology of students' names shows that there are more names of Lithuanian origin among the most common female names, e.g. *Aušra*, *Daiva*, *Jūratė*, *Rasa*, *Vaida*; however, the most frequent male names include Christian names of Hebraic, Greek, Latin, German and Celtic origin.

The data collected during the investigation were compared with baby names registered in Lithuania. Statistical data were calculated on the basis of information from the compendium of the Republic of Lithuania citizens' names, compiled by the Commission of the Lithuanian Language, and information from the Residents' Register Service.

The obtained data reveal that some Lithuanian names are clearly motivated semantically, for example, according to the character and personality traits, related to the names of certain natural phenomena and floral names. A great number of students' names of foreign origin reflect positive sociocultural values of the community.

The research shows that Šiauliai University students' names reflect the social and cultural atmosphere in the community and express the values dominant in the community. That was proved by more frequent old Lithuanian and Christian names and less frequent appellative and unusual avoidable diminutive names.

Keywords: onomastics, anthroponyms, etymology, semantic motivation.

Santrauka

STUDENTŲ VARDAI ŠIAULIŲ UNIVERSITETE

R. Lukošienė

Nors lietuvių asmenvardžiai yra gana intensyviai tyrinėjami jau daug metų, tačiau Šiaulių universiteto studentų vardai yra mažai nagrinėti. Šiame straipsnyje siekiama ištirti Šiaulių universiteto studentų vardus sociolingvistiniu aspektu, atlikti kalbinę ir statistinę vardų analizę, apžvelgti studentų vardų įvairovę, jų populiarumą, vardų kilmę ir semantinę motyvaciją. Ištirti 7 166 studentų, studijavusių Šiaulių universitete 2000–2015 metais, vardai, iš kurių 5 776 yra merginų vardai, 1 390 – vaikinų vardai. Per analizuojamą laikotarpį suskaičiuoti 735 skirtingi vardai, iš kurių 491 yra moterų vardas, 244 – vyrų vardai. Nustatyta, kad populiariausias moters vardas yra sulotynintas graikiškos kilmės vardas *Kristina* (180 studentė), antras pagal dažnumą – lietuviškas vardas *Lina* (177 studentės), trečias – graikiškos kilmės *Jurgita* (154 studentės). Dominuojantis vaikinų vardas yra hebrajiškos kilmės vardas *Tomas* (72 studentai), antroje vietoje – lietuviškas vardas *Mindaugas* (54 studentai), trečioje – graikiškas vardas *Andrius* (41 studentas). Išanalizavus vardų etimologiją pastebėta, kad tarp labiausiai paplitusių moterų vardų daugiausia yra lietuviškos kilmės vardų, pavyzdžiui, *Aušra*, *Daiva*, *Jūratė*, *Rasa*, *Vaida*, o populiariausių vyrų vardų dalyje vyrauja kalendoriniai krikštavardžiai – hebrajų, graikų, lotynų, germanų ir keltų.

Tyrimo metu surinkti duomenys lyginami su Lietuvoje registruotais vaikų vardais (remtasi Valstybinės lietuvių kalbos komisijos parengto Lietuvos Respublikos piliečių sąvado ir Gyventojų registro tarnybos duomenimis).

Išanalizavus studentų vardus paaiškėjo, kad kai kurie lietuviški vardai turi aiškią motyvuotą semantiką: vardai, reiškiantys charakterio, asmenybės požymius; vardai, susiję su tam tikrais gamtos reiškiniais ir augalų pavadinimais. Daug nelietuviškos kilmės vardų atspindi teigiamas socialines ir kultūrinės visuomenės ypatybes.

Atliktas tyrimas parodė, kad Šiaulių universiteto studentų vardai atspindi socialinę ir kultūrinę visuomenės atmosferą, išryškina visuomenėje dominuojančias vertybes. Tai parodė senųjų lietuviškų vardų ir kalendorinių krikštavardžių didelis populiarumas bei mažesnis apeliatyvinių ir neįprastų, vengtinų deminutyvinių vardų paplitimas.

Prasminiai žodžiai: onomastika, antroponimai, etimologija, semantinė motyvacija.

Įteikta 2016-08-10
Priimta 2016-09-13